

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
ul. Wojska Polskiego 5
tel./ fax (59) 8345147
tel. (59) 8345313
e-mail: pcprczuluchow@gmail.com
internet: www.pcprczuluchow.pl

***Informator
dla opiekunów usamodzielnienia
pieczy zastępczej***

Szanowny Opiekunie Usamodzielnienia,

Chcielibyśmy serdecznie podziękować za podjęcie się trudnej roli opiekuna procesu usamodzielnienia wychowanka opuszczającego pieczę zastępczą. Niezwykle istotne jest to, aby młodzi ludzie w ważnym momencie swojego życia jakim jest „start w dorosłość” znajdowali oparcie i merytoryczną pomoc ze strony nas, dorosłych ludzi. Dlatego tak bardzo doceniam rolę i funkcję opiekuna usamodzielnienia.

Celem tego informatora jest przedstawienie Tobie, opiekunowi usamodzielnienia, co to jest proces usamodzielnienia, kiedy jest tworzony, przez kogo i co najważniejsze co ma na celu.

Usamodzielnienie - to długotrwały proces do podjęcia samodzielnego, dojrzałego i odpowiedzialnego życia, a także integracji ze środowiskiem. Proces usamodzielnienia rozpoczyna się z chwilą sporządzenia Indywidualnego Programu Usamodzielnienia na co najmniej miesiąc przed osiągnięciem przez wychowanka pełnoletności i w zależności od jego sytuacji życiowej, może trwać najpóźniej do momentu osiągnięcia przez osobę usamodzielnianą 26 roku życia.

Wychowanek musi posiadać m.in. zatwierdzony Indywidualny Program Usamodzielnienia tzw. IPU. Jest to, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, niezbędny warunek przyznania pomocy usamodzielniającemu się wychowankowi. Program ten określa także zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia. Wynika z tego jednoznacznie, że pomoc opiekuna w opracowaniu i realizowaniu IPU jest nieodzowna. W całym procesie usamodzielnienia opiekun wspiera wychowanka, spełnia rolę doradcy, pomocnika.

Uwarunkowania prawne dotyczące pomocy dla osób usamodzielnianych określają stosowne przepisy, których zrozumienie i zastosowanie mogą stanowić dla wychowanka przeszkodę, barierę. Wiedza i doświadczenie życiowe opiekuna usamodzielnienia będą z całą pewnością w tym zakresie przydatne.

W celu zebrania wszystkich istotnych informacji dotyczących procesu usamodzielnienia oraz zadań opiekuna tego procesu opracowaliśmy niniejszy poradnik pn. „Informator dla opiekuna usamodzielnienia”.

*Pracownicy
PCPR w Czeluchowie*

Parę słów wyjaśnienia – czyli kto, co, po co i na co

Usamodzielniany wychowanek

Najważniejszą osobą procesu usamodzielniania jest **wychowanek** – młody człowiek, osoba usamodzielniana, opuszczająca rodzinę zastępczą, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub pozostający w pieczy zastępczej po osiągnięciu pełnoletności. Usamodzielnianie dotyczy Jego życia i najważniejszych dla Niego osób, w tym rodziny oraz spraw związanych z planowaniem Jego przyszłości tj. nauki, mieszkania, pracy.

Opiekun usamodzielnienia

Opiekunem usamodzielnienia **może być** osoba tworząca rodzinę zastępczą, prowadząca rodzinny dom dziecka, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, pracownik socjalny powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie lub inna osoba wskazana przez osobę usamodzielnianą.

To osoba, która **zna wychowanka**, jego historię życia, złe i dobre sytuacje, które miały miejsce w jego przeszłości. Bardzo ważne jest zatem, aby na opiekuna usamodzielnienia młody człowiek wybrał osobę, którą zna, której ufa, na którą może liczyć. To osoba, której zadaniem jest wspieranie osoby usamodzielnianej w procesie usamodzielnienia. To osoba, która razem z wychowankiem program przygotowuje i następnie „pilnuje”, aby zawarte w nim postanowienia były realizowane, jest za wychowanka i jego postępowanie niejako odpowiedzialna.

Opiekuna usamodzielnienia, osoba usamodzielniana **wybiera co najmniej na rok przed** osiągnięciem pełnoletności. Osoba przez nią wybrana wyraża zgodę na piśmie i musi zostać **zatwierdzona** przez Kierownika PCPR.

Proces usamodzielnienia

Mianowicie celem procesu usamodzielnienia jest uzyskanie przez osobę usamodzielnianą **niezależności życiowej**. To ważny etap w życiu młodego człowieka opuszczającego pieczę zastępczą, to czas podejmowania decyzji dotyczących swojej przyszłości, przygotowania się do podjęcia samodzielnego życia.

Indywidualny Program Usamodzielnienia (IPU)

To dokument, **obowiązkowy dokument**, który jest podstawą do przyznania świadczeń, przewidzianych w ustawie z dnia 09.06.2021r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020r. poz. 821 ze zm.). Bez niego **niemożliwe jest** przyznanie jakiegokolwiek pomocy. Stanowi zbiór działań, które należy podjąć, aby wychowanek mógł osiągnąć ważne w Jego życiu cele. Stanowi opis wszystkich najważniejszych spraw z życia wychowanka i planów na przyszłość.

Dokument ten osoba usamodzielniana **opracowuje wspólnie** z opiekunem usamodzielnienia i składa w PCPR co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem

pełnoletności. W IPU osoba usamodzielniana wskazuje w szczególności:

1. zakres współdziałania z opiekunem usamodzielnienia,
2. sposób uzyskania wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych,
3. pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych,
4. pomocy w uzyskaniu zatrudnienia.

Należy także zawrzeć informacje dotyczące:

1. pomocy w ustaleniu uprawnień do ubezpieczenia zdrowotnego,
2. terminów ubiegania się o świadczenia finansowe na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie lub zagospodarowanie.

IPU musi zostać **zatwierdzone** przez Kierownika Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie.

Zmiany IPU

Zmian w indywidualnym programie usamodzielnienia **może dokonać** osoba usamodzielniana **wspólnie** z opiekunem usamodzielnienia w przypadku zmiany sytuacji życiowej tej osoby. Zmiany te wymagają także **zatwierdzenia** przez Kierownika Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie.

Ocena końcowa procesu usamodzielnienia

Po zakończeniu realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia osoba usamodzielniana wraz z opiekunem usamodzielnienia i Kierownikiem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie **dokonują** oceny końcowej procesu usamodzielnienia.

Co mam robić? Czyli Twoje obowiązki

Zaznajom się z wychowankiem

Zwróć się do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie lub placówki opiekuńczo – wychowawczej, w której przebywa/ł Twoja osoba usamodzielniana. Tam uzyskasz wszelkie niezbędne informacje o rodzinie, edukacji, stanie zdrowia wychowanka. Zapoznaj się także z dokumentacją i drogą życiową osoby usamodzielnianej. Nie zapomnij porozmawiać z wychowankiem o Jego sytuacji edukacyjnej, materialnej i zdrowotnej oraz o Jego planach i marzeniach. Zapoznając się z historią osoby usamodzielnianej łatwiej będzie Ci opracować wraz z Nią IPU.

Pamiętaj, że jako opiekun usamodzielnienia masz za zadanie służyć swojemu wychowankowi swoim doświadczeniem i życiową mądrością.

Wspólnie z wychowankiem opracujcie Indywidualny Program Usamodzielnienia (IPU)

Kiedy już zapoznałeś się z sytuacją osoby usamodzielnianej czas na **opracowanie** IPU. Program ten, zgodnie z ustawą z dnia 09.06.2021r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022r. poz. 447) musi zostać opracowany **co najmniej na miesiąc przed 18 rokiem życia** osoby usamodzielnianej. Następnie przedkłada się go do **zatwierdzenia** przez Kierownika PCPR.

Program **ma służyć** przede wszystkim wychowankowi, ma pomóc mu zaplanować swoją przyszłość, w oparciu o jego zdolności i możliwości, przy wsparciu instytucji do tego powołanych. To jego **drogowskaz** w osiągnięciu zaplanowanych celów. **Pamiętaj!** To ma być plan osoby usamodzielnianej, nie Twój.

Przystępując do opracowywania IPU wyjaśnij dlaczego opracowanie programu jest dla Niego ważne i jakie elementy powinien zawierać.

Dokonajcie **wspólnie analizy** aktualnej sytuacji (mocnych i słabych stron):

- czy wychowanek może liczyć na swoją najbliższą rodzinę, krewnych, w jaki sposób ewentualnie chce być wspierany w kontaktach i relacjach z rodziną,
- do jakiej szkoły chodzi obecnie, jakie osiąga wyniki w nauce, w jakiej formie szkolnej czy pozaszkolnej (kursy) i gdzie chce kontynuować naukę, kiedy zamierza ukończyć swoją edukację,
- jakie ma zainteresowania, czy wie w jakim zawodzie chciałby pracować w przyszłości,
- z czego zamierza się utrzymywać, kiedy zamierza poszukiwać i podjąć pracę - czy potrzebuje wsparcia w znalezieniu zatrudnienia, czy potrzebuje pomocy w napisaniu życiorysu i listu motywacyjnego (gdzie może się tego nauczyć), gdzie może znaleźć ogłoszenia i oferty pracy, po co jest Powiatowy Urząd Pracy i jakie korzyści daje zarejestrowanie się (jakie są niezbędne dokumenty do zarejestrowania).

Rozpoznajcie wspólnie także:

- jak wygląda sprawa ubezpieczenia zdrowotnego - czy wychowanek ma możliwość być ubezpieczonym przez kogoś z członków rodziny (pracującego lub pobierającego świadczenie rentowe lub emerytalne, zarejestrowanego w PUP), czy sam posiada np. rentę rodzinną, bowiem od niej jest pobierana składka na ubezpieczenie zdrowotne, czy też trzeba poszukać innych możliwości ubezpieczenia na wypadek choroby czy pobytu w szpitalu (ubezpieczony przez szkołę).

To bardzo ważna sprawa, którą musisz uświadomić wychowankowi, bowiem nieubezpieczony musi liczyć się z bardzo wysokimi kosztami leczenia, jakie będzie musiał pokryć ze swojej kieszeni.

- jak wygląda sprawa miejsca zamieszkania wychowanka – gdzie mieszka obecnie? gdzie chce zamieszkać po ukończeniu 18 lat, albo po opuszczeniu placówki czy rodziny zastępczej? czy wychowanek jest właścicielem/współwłaścicielem jakiejś nieruchomości (domu, mieszkania, gospodarstwa rolnego), czy ma gdzie mieszkać? Czy, jeśli się uczy lub studiuje poza miejscem zamieszkania, może skorzystać z zakwaterowania w internacie, bursie czy akademiku? Czy może liczyć na dofinansowanie takiego zakwaterowania?

To bardzo ważna sprawa, bowiem od tego zależy, gdzie będzie on składał wniosek o przyznanie pomocy na zagospodarowanie. Ponadto w przypadku braku możliwości zamieszkania wyjaśnij wychowankowi, że może ubiegać się o przydział lokalu z zasobów Gminy. Rozważcie wspólnie inne możliwości uzyskania miejsca do zamieszkania np. najem. Informacja na temat zamieszkania koniecznie musi znaleźć się w programie

usamodzielnienia.

Taka analiza i rozpoznanie sytuacji wychowanka znacznie ułatwi osobie usamodzielnianej późniejsze wywiązywanie się z obowiązków osoby pobierającej świadczenie na kontynuację nauki.

Pamiętaj! Przygotowując program usamodzielnienia z wychowankiem, by **on sam** określił na jakie wsparcie i pomoc liczy. Pozwoli to na wskazanie możliwości uzyskania przysługującej mu z mocy prawa pomocy. Wskaż też instytucje publiczne, które mogą pomóc w realizacji IPU oraz w sytuacjach kryzysowych.

Ważne! Kierownik PCPR **może odmówić** podpisania IPU, jeśli zawarte w nim działania są niezgodne z prawem, będą działały na niekorzyść wychowanka lub nie będzie on uwzględniał wszystkich istotnych aspektów usamodzielnienia. Wówczas zostaniesz wraz z wychowankiem poproszony o dokonanie zmian w IPU. Niezłożenie IPU w terminie może pozbawić wychowanka prawa do udzielenia mu wszelkiej pomocy.

Jak widzisz opracowanie IPU to **zmudny proces**, wymagający czasu, uwzględniający wiele czynników zewnętrznych (np. procedur urzędowych, aspektów prawnych), na które nie zawsze macie wpływ. Na rozeznanie sytuacji osoby usamodzielnianej i przygotowanie się do opisania zamierzeń w IPU macie **około 10-11 miesięcy**. Dobrze opracowany IPU to jak elementy puzzli, złożone w całość dają obraz planu na życie młodego dorosłego człowieka.

Wzór IPU znajduje się na końcu niniejszego informatora.

Oceń wspólnie z wychowankiem realizację Indywidualnego Programu Usamodzielnienia oraz go modyfikujcie

Program usamodzielnienia **można zmieniać**, nie jest on sztywnym dokumentem. Przyczyną zmian w programie może być zmiana sytuacji życiowej wychowanka - np. zmiana miejsca zamieszkania, zmiana szkoły, znalezienie dobrej pracy, która wyklucza dalszą naukę w planowanym trybie, związek małżeński, spodziewanie się dziecka. Zmiany w programie wychowanek **musi uzgadniać** z Tobą, a następnie podlegają one **zatwierdzeniu** przez Kierownika PCPR.

Kiedy wychowanek zakończy realizację programu usamodzielnienia, tj. np. zakończy naukę zgodnie z planami, otrzyma pracę i/lub mieszkanie, przyjdzie czas na jego **podsumowanie i ocenę**. W tym celu będziecie musieli wraz z wychowankiem **zgłosić się** do PCPR i razem z wyznaczonym przez Kierownika PCPR pracownikiem podsumować, co się udało, a co niestety nie i dlaczego oraz jakie wychowanek ma dalsze plany i czy oczekuje jeszcze jakiejś formy wsparcia. Zostanie sporządzona **ocena końcowa IPU**.

Współpracuj z rodziną osoby usamodzielnianej oraz ze środowiskiem lokalnym, zwłaszcza ze szkołą oraz gminą

Do Twoich obowiązków należy **wspieranie** osoby usamodzielnianej w realizacji Indywidualnego Programu Usamodzielnienia. **Współpracuj** w tym zakresie z rodziną osoby usamodzielnianej oraz ze środowiskiem lokalnym, zwłaszcza ze szkołą, do której uczęszcza wychowanek, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie oraz Gminą.

Opiniuj wnioski wychowanka o pomoc pieniężną na usamodzielnienie i pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki

Warunkiem otrzymania pomocy jest **zawnioskowanie** o nią przez wychowanka, czyli złożenie **na piśmie** prośby o udzielenie świadczenia. Wniosek o przyznanie pomocy na usamodzielnienie i na kontynuowanie nauki osoba usamodzielniana składa do starosty powiatu właściwego do przyznania tej pomocy za pośrednictwem Kierownika Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie właściwego ze względu na miejsce zamieszkania tej osoby. Wniosek musi zostać przez Ciebie **zaopiniowany**.

Formularze wniosków dostępne są w siedzibie PCPR w Człuchowie i na stronie www.pcprczluchow.pl

Wychowanek **może** wnioskować do PCPR o:

- comiesięczną pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki przyznaje się na czas nauki, nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia,
- jednorazową pomoc pieniężną na usamodzielnienie (po ukończeniu nauki szkolnej, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach pomoc ta może być przyznana w trakcie nauki).

Pomocy tej udziela starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania wychowanka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej;

- pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym mieszkaniu chronionym,
- pomocy w uzyskaniu zatrudnienia,
- jednorazową pomoc na zagospodarowanie,

Pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych udziela starosta ze względu na miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej.

- powrót do dotychczasowej rodziny zastępczej lub placówki opiekuńczo – wychowawczej.

Pamiętaj! Opiniując wnioski osoby usamodzielnianej zawsze odnoś się do faktycznych potrzeb, wskazuj trudności z jakimi boryka się wychowanek, lub z jakich możliwości już skorzystał i z jakim skutkiem.

Co mam robić? Czyli Twoje prawa

Wiesz już, że pełnisz w procesie usamodzielnienia bardzo ważną rolę, jednak nie obawiaj się, **NIE** jesteś sam. Poniżej wskażemy Ci kto i w jakim zakresie może udzielić Tobie i osobie usamodzielnianej wsparcia.

Pełniąc rolę opiekuna usamodzielnienia **masz prawo** do:

- uzyskania w PCPR wyczerpujących informacji we wszystkich nurtujących Cię sprawach dotyczących wychowanka i Ciebie jako opiekuna usamodzielnienia, lub wskazania instytucji gdzie uzyskasz takie informacje,
- pomocy ze strony PCPR lub placówki opiekuńczo – wychowawczej, w której przebywa/ł wychowanek, w tworzeniu z osobą usamodzielnianą indywidualnego programu usamodzielnienia,
- rezygnacji z pełnionej funkcji, jednak musisz ją złożyć na piśmie i uzasadnić swoją

decyzję.

Instytucje pomocowe

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Człuchowie realizuje następujące zadania w zakresie usamodzielniania wychowanka:

- udzielanie informacji dotyczących osób usamodzielnianych,
- wypłata pomocy na kontynuację nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie,
- wsparcie w tworzeniu IPU, jego zmian, oceny końcowej oraz zatwierdza IPU,
- udzielanie informacji na temat instytucji pomocowych i zakresu udzielanej pomocy,
- udzielanie indywidualnego poradnictwa psychologicznego o charakterze krótkoterminowym, także poradnictwa prawnego,
- udzielanie wsparcia w zakresie interwencji kryzysowej,
- udzielanie wsparcia ofiarom przemocy domowej,
- prowadzenie programu korekcyjno - edukacyjnego dla osób stosujących przemoc,
- działalność edukacyjna i szkoleniowa w zakresie organizowania warsztatów i szkoleń dla osób usamodzielnianych oraz opiekunów usamodzielnienia,

Ośrodki Pomocy Społecznej realizują następujące zadania:

Przyznawanie świadczeń pieniężnych tj.:

- zasiłku stałego przysługującego osobom niezdolnym do pracy z tytułu wieku lub niepełnosprawności,
- zasiłku okresowego przysługującego w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie,
- zasiłku celowego przeznaczonego do zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu.

Przyznawanie świadczeń niepieniężnych tj.:

- praca socjalna - działania mające na celu poprawę funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym,
- schronienia poprzez przyznanie tymczasowego miejsca noclegowego w noclegowniach lub schroniskach,
- skierowanie do mieszkania chronionego,
- posiłek poprzez przyznanie gorącego posiłku osobie, która własnym staraniem nie może go sobie zapewnić,
- usługi opiekuńcze przysługujące osobom, które z powodu niepełnosprawności, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób,
- pobyt i usługi w domu pomocy społecznej,
- objęcie wsparciem asystenta rodziny osób lub rodzin z dziećmi, mających problemy opiekuńczo - wychowawcze,
- udzielanie wsparcia w związku z przemocą w rodzinie,
- udzielenie informacji dot. zasad ubezpieczenia zdrowotnego przez wójta/burmistrza/prezydenta gminy właściwej ze względu na miejsce zamieszkania.

Powiatowy Urząd Pracy realizują następujące zadania:

- rejestracja osób bezrobotnych i poszukujących zatrudnienia,
- udzielanie informacji dotyczących praw i obowiązków osób bezrobotnych i

poszukujących zatrudnienia,

- udzielanie informacji dotyczących zasad rejestracji osób bezrobotnych i poszukujących zatrudnienia,
- udzielanie informacji o dostępnych w PUP formach aktywizacji zawodowej np. stażach zawodowych, pracach interwencyjnych czy pracach społecznie użytecznych,
- udzielanie wsparcia finansowego osobom bezrobotnym na szkolenia, kursy zawodowe, otwarcie działalności gospodarczej.

Urzędy Miast/Gmin realizują następujące zadania:

- udzielanie pomocy w sprawach związanych z wydawaniem dowodów osobistych i spraw meldunkowych,
- udzielanie pomocy w sprawach dotyczących przydziału lokalu mieszkalnego z zasobów Gminy,
- udzielanie pomocy w sprawach dotyczących rejestrowania działalności gospodarczej,
- udzielenie informacji dot. zasad ubezpieczenia zdrowotnego przez wójta/burmistrza/prezydenta gminy właściwej ze względu na miejsce zamieszkania.

Szkoła realizuje następujące zadania:

- umożliwia spotkania z psychologiem, pedagogiem, wychowawcą klasy wychowanka,
- umożliwia uzyskanie porady jak zmotywować osobę usamodzielnianą do nauki,
- umożliwia uzyskania informacji o możliwych formach edukacji odpowiednich do poziomu edukacyjnego i intelektualnego wychowanka,
- umożliwia usługi doradcy zawodowego.

Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna realizuje następujące zadania:

- uzyskanie informacji o realizowanych przez Poradnię programach i projektach dla młodzieży, w zakresie poradnictwa zawodowego, kształtowania asertywności, radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych, warsztatów dla rodziców w zakresie rozwijania kompetencji opiekuńczo – wychowawczych, itp.

Mamy nadzieję, że wiadomości, które zawiera niniejszy informator okażą się pomocne w realizacji zadań opiekuna usamodzielnienia. Z całą pewnością są to zadania niełatwe, ale przy wzajemnej współpracy i obopólnym zrozumieniu możliwe do zrealizowania i osiągnięcia osobistych satysfakcji zarówno przez wychowanka, jak i przez Ciebie.

Z całą pewnością przy pomocy poradnika wypełnianie funkcji opiekuna usamodzielnienia będzie łatwiejsze, a świadomość udzielenia bezinteresownej pomocy wychowankowi przyniesie wiele satysfakcji.

Życzymy Tobie i Wychowankowi zrealizowania wszystkich zamierzeń w opracowanym przez Was Indywidualnym Programie Usamodzielnienia.

Z sympatią
Pracownicy PCPR w Człuchowie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

ul. Wojska Polskiego 5

tel./ fax (59) 8345147

tel. (59) 8345313

e-mail: pcprczuluchow@gmail.com

internet: www.pcprczuluchow.pl

***Indywidualny program usamodzielnienia
wychowanka
rodziny zastępczej/placówki opiekuńczo -
wychowawczej***

Pana/i

uzgodniony z Panią/Panem

we współpracy z

.....

opracowany na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 roku poz. 447 ze zm.)

I. INFORMACJE O WYCHOWANKU

1. Imiona
2. Nazwisko
3. Data i miejsce urodzenia
4. PESEL
5. Miejsce zamieszkania
6. Miejsce stałego/czasowego zameldowania
7. Miejsce zameldowania przed umieszczeniem w pieczy zastępczej
.....
8. Telefon
9. Podstawa umieszczenia w pieczy zastępczej
.....
10. Formy pieczy zastępczej, w których wychowanek przebywał:
 - a), data przybycia, data opuszczenia
 - b), data przybycia, data opuszczenia
 - c), data przybycia, data opuszczenia
11. Orzeczenie o niepełnosprawności
12. Planowany termin opuszczenia pieczy zastępczej

II. INFORMACJE O OPIEKUNIE USAMODZIELNIENIA

- 1 Imię i nazwisko
2. Data i miejsce urodzenia
3. Adres zamieszkania
4. Wykształcenie
5. Wykonywany zawód/miejsce zatrudnienia
.....

III. SYTUACJA RODZINNA

Matka

1. Imię i nazwisko
2. Adres
3. Warunki finansowe
4. Warunki mieszkaniowe
5. Możliwość pomocy i wsparcia dla wychowanka

Ojciec

1. Imię i nazwisko
2. Adres
3. Warunki finansowe
4. Warunki mieszkaniowe
5. Możliwość pomocy i wsparcia dla wychowanka

Rodzeństwo

.....
.....

Dziadkowie

.....
.....

Inne osoby utrzymujące kontakt z wychowankiem

.....
.....

ZADANIA, SPOSÓB I TERMINY REALIZACJI PROGRAMU USAMODZIELNIENIA

IV. UZYSKANIE WYKSZTAŁCENIA I KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH ZGODNIE Z MOŻLIWOŚCIAMI I ASPIRACJAMI

1. Posiadane wykształcenie
2. Opóźnienie w realizacji obowiązku szkolnego (ile lat)
3. Plan kontynuowania nauki

Pomoc na kontynuowanie nauki przyznaje się **na czas nauki**, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą **25 roku życia**.

W związku z tym z pomocy na kontynuowanie nauki mogą skorzystać najpóźniej do

Pomocy tej udziela starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej – **Powiat**

Lp	Plan realizacji	Termin realizacji	Osoby odpowiedzialne i wspomagające
1			
2			
3			
4			

.....

V. POMOC W ZNALEZIENIU PRACY

Lp	Plan realizacji	Termin realizacji	Osoby odpowiedzialne i wspomagające
1			
2			
3			
4			

VI. POMOC W UZYSKANIU ODPOWIEDNICH WARUNKÓW MIESZKANIOWYCH

Lp	Plan realizacji	Termin realizacji	Osoby odpowiedzialne i wspomagające
1			
2			
3			
4			

VII. POMOC W USTALENIU UPRAWNIEN DO UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO

.....

Osoby odpowiedzialne i wspomagające

VIII. POMOC PRAWNA I PSYCHOLOGICZNA

.....

IX. POMOC PIENIĘŻNA NA USAMODZIELNIENIE (plan, sposób realizacji, termin)

Może zostać wypłacona, w zależności od ustaleń w IPU - **jednorazowo lub w ratach, po zakończeniu pobierania pomocy na kontynuowanie nauki**, uzasadnionych przypadkach może zostać wypłacona w trakcie wypłacania pomocy na kontynuowanie nauki, nie później jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą **26 roku życia**.

Pomocy tej udziela starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej –
Powiat

.....

Osoby odpowiedzialne i wspomagające

X. POMOC PIENIĘŻNA NA ZAGOSPODAROWANIE (plan, sposób realizacji, termin)

Jest wypłacana **jednorazowo**, nie później niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą **26. roku życia**.

Pomocy tej udziela starosta właściwy ze względu na na miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej – **Powiat**

.....
.....
.....
Osoby odpowiedzialne i wspomagające

XI. Obowiązki osoby usamodzielnianej, opiekuna usamodzielnienia i przedstawiciela PCPR

Ustalono, że współpraca wychowanka, opiekuna usamodzielnienia i przedstawiciela PCPR będzie dotyczyła realizacji przez cały okres usamodzielniania następujących zadań:

1) w przypadku osoby usamodzielnianej:

- realizacja poszczególnych postanowień indywidualnego programu usamodzielnienia w wyznaczonych terminach,
- ścisła współpraca z opiekunem, pracownikiem PCPR,
- stawiennictwo na wezwania mające na celu omówienie przebiegu procesu usamodzielnienia,
- informowanie organu udzielającego pomocy o każdorazowej zmianie sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej, która ma wpływ na prawo do świadczeń, w szczególności o przerwaniu nauki,
- w przypadku kontynuowania nauki – aktywne uczestnictwo w zajęciach szkolnych, osiąganie jak najlepszych wyników w nauce oraz przedkładanie w okresach wskazanych przez PCPR pisemnego zaświadczenia potwierdzającego fakt kontynuowania nauki z zaznaczeniem jej trybu,
- uczestnictwo w innych formach zajęć wskazanych przez pracownika socjalnego mających na celu jej życiowe usamodzielnienie;

2) w przypadku opiekuna usamodzielnienia:

- znajomość dokumentacji i drogi życiowej wychowanka,
- pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych usamodzielnianego, wsparcia przy wypełnianiu dokumentów urzędowych,
- współpraca z rodziną osoby usamodzielnianej, koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej oraz informowanie PCPR o ważnych zmianach dotyczących sytuacji socjalno-bytowej wychowanka mających wpływ na otrzymywaną pomoc,
- utrzymywanie stałego kontaktu z wychowankiem, kontrolowanie, czy prawidłowo wywiązuje się z ustaleń zawartych w indywidualnym programie usamodzielnienia, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji szkolnej,
- ciągła ocena realizacji IPU oraz – w razie konieczności – jego modyfikacja;

3) w przypadku przedstawiciela PCPR:

- udzielanie poradnictwa i kierowanie do instytucji świadczących pomoc: poradnictwo psychologiczne, prawne,
- pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych, wspieranie w celu wdrażania aktywności i samodzielności życiowej oraz przyjmowanie wniosków o przyznanie i udzielenie pomocy,
- ciągła ocena realizacji IPU oraz – w razie konieczności – pomoc przy jego modyfikacji.

Oświadczam, że zobowiązuję się do wykonywania obowiązków przewidzianych dla pełnionej roli podczas realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia. Mam świadomość, że w przypadku nie dotrzymania warunków zawartych w niniejszym Indywidualnym Programie Usamodzielnienia wszelka pomoc może być wstrzymana.

.....
(osoba usamodzielniana)

.....
(opiekun usamodzielnienia)

.....
(Pracownik PCPR)

.....
(Kierownik PCPR)

Data sporządzenia

NOTA PRAWNA

Podstawa prawna:

ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r.

Ustawę stosuje się do:

1. osób posiadających obywatelstwo polskie:
 - mających miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - niemających miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ale przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
2. mających miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz członków ich rodzin w rozumieniu art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. z 2019 r. poz. 293), posiadających prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2a. osób umieszczonych w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu państwa obcego za zgodą sądu polskiego;
3. cudzoziemców mających miejsce zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie:
 - zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej,
 - uzyskania w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej;
4. cudzoziemców mających miejsce zamieszkania i przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie:
 - zezwolenia na pobyt stały,
 - zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z okolicznością, o której mowa w art. 186 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2020 r. poz. 35);
5. cudzoziemców przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, którym zostało wydane tymczasowe zaświadczenie tożsamości cudzoziemca.

Proces usamodzielnienia to ważny etap w życiu młodego człowieka opuszczającego pieczę zastępczą, to czas podejmowania decyzji dotyczących swojej przyszłości, przygotowania się do podjęcia samodzielnego życia.

Osoba usamodzielniana to osoba opuszczająca, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo - wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo - terapeutyczną, w przypadku, gdy umieszczenie w rodzinnej lub pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu.

Opiekun usamodzielnienia to osoba, której zadaniem jest wspieranie osoby usamodzielnianej w procesie usamodzielnienia. Może nim być osoba tworząca rodzinę zastępczą, prowadząca rodzinny dom dziecka, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, pracownik socjalny powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie lub inna osoba wskazana przez osobę usamodzielnianą i zaakceptowana przez kierownika Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

Wskazania opiekuna usamodzielnienia dokonuje wychowanek **na rok przed osiągnięciem pełnoletności** składając wniosek wskazania wraz z pisemną zgodą tej osoby w powiatowym centrum pomocy rodzinie właściwym ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej lub adres placówki w której przebywa.

Zadania opiekuna usamodzielnienia

1. zaznajomienie się z dokumentacją i drogą życiową osoby usamodzielnianej,
2. opracowanie wspólnie z osobą usamodzielnianą indywidualnego programu usamodzielnienia,
3. ocena realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia oraz jego modyfikowanie,
4. współpraca z rodziną osoby usamodzielnianej oraz ze środowiskiem lokalnym, zwłaszcza ze szkołą oraz gminą,
5. opiniowanie wniosku o pomoc pieniężną na usamodzielnienie i pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki.

Obowiązki osoby usamodzielnianej:

- **co najmniej na rok przed 18 rokiem życia** wskazuje kierownikowi PCPR osobę, która podejmuje

się pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia oraz przedstawia pisemną zgodę tej osoby;

➤ **co najmniej na miesiąc przed 18 rokiem życia** przedkłada IPU do zatwierdzenia przez kierownika PCPR. IPU opracowywane jest przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia.

Indywidualny Program Usamodzielnienia (IPU) to program, który zawiera w szczególności zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia oraz sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia.

W programie zawarte są **terminy realizacji założeń** oraz **osoby/instytucje współdziałające** z wychowankiem w celu ich realizacji. W przypadku zmiany sytuacji życiowej osoby usamodzielnianej może ona wraz z opiekunem usamodzielnienia dokonać zmian w Indywidualnym Programie Usamodzielnienia, a następnie przedstawić do zatwierdzenia kierownikowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

Zadania i założenia zawarte w programie mają pozwolić osobie usamodzielnianej na sprawne poruszanie się w różnych obszarach życia społecznego.

Zatwierdzony Indywidualny Program Usamodzielnienia jest podstawą do przyznania pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki i na usamodzielnienie.

Formy wsparcia osoby usamodzielnianej

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą, regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną w przypadku, gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu:

1. przyznaje się pomoc na (udziela starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej):
 - kontynuowanie nauki,
 - usamodzielnienie.
2. udziela się pomocy w uzyskaniu (udziela starosta właściwy ze względu na miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej):
 - odpowiednich warunków mieszkaniowych,
 - zatrudnienia,
 - na zagospodarowanie.
3. zapewnia się pomoc prawną i psychologiczną.

Pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i na zagospodarowanie jest przyznawana osobie usamodzielnianej, która przebywała w pieczy zastępczej przez okres, co najmniej:

- **3 lat** - w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną;
- **1 roku** - w przypadku osoby usamodzielnianej, opuszczającej rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną.

Do okresów pobytu w pieczy zastępczej wlicza się również:

1. okresy pobytu w domu pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz w okręgowym ośrodku wychowawczym, w schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, specjalnym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii, zapewniającym całodobową opiekę, i młodzieżowym ośrodku wychowawczym, jeżeli orzeczenie sądu o umieszczeniu w pieczy zastępczej nie zostało uchylone;
2. okres pobytu osoby pełnoletniej w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej po osiągnięciu przez nią pełnoletności.

Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki (udziela starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej):

Przyznaje się osobie usamodzielnianej, jeżeli kontynuuje naukę w:

- szkole,

- w zakładzie kształcenia nauczycieli,
- w uczelni,
- na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia,
- u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego

co zostanie poświadczone zaświadczeniem szkolnym przedłożonym wraz z wnioskiem o udzielenie ww. pomocy.

Pomoc na kontynuowanie nauki przysługuje także w przypadku podjęcia nauki poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Wysokość pomocy wynosi nie mniej niż **595zł** miesięcznie i przyznaje się na czas nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą **25 roku życia**.

Pomoc na kontynuowanie nauki **nie przysługuje**, gdy osoba usamodzielniana:

1. kontynuuje naukę w szkole ponadgimnazjalnej, szkole ponadpodstawowej lub uczelni, która zapewnia nieodpłatną naukę i nieodpłatne pełne utrzymanie;
2. bez uzasadnionych powodów zmieniała trzykrotnie, na tym samym poziomie kształcenia, szkołę, zakład kształcenia nauczycieli lub uczelnię, kurs lub przygotowanie do wykonywania zawodu;
3. została umieszczona w zakładzie karnym.

Pomoc na kontynuowanie nauki **można zawiesić** w przypadku, gdy:

1. w trakcie kształcenia w zakładzie kształcenia nauczycieli lub w uczelni osoba usamodzielniana przebywa na urlopie od zajęć,
2. osoba usamodzielniana nie realizuje indywidualnego programu usamodzielnienia.

Osoba usamodzielniana, która otrzymuje pomoc na kontynuowanie nauki, jest zobowiązana niezwłocznie poinformować organ, który przyznaje tą pomoc, o każdej zmianie sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej, która ma wpływ na prawo do tych świadczeń.

Pomoc na usamodzielnienie - udziela starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej.

Wysokość pomocy na usamodzielnienie wynosi:

1. w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną - **nie mniej niż 3.921zł**, jeżeli przebywa w pieczy zastępczej, przez co najmniej 3 lata;
2. w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo- wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo- wychowawczą:
 - **nie mniej niż 7.839zł** - jeżeli przebywała w pieczy zastępczej powyżej 3 lat,
 - **nie mniej niż 3.92 zł** - jeżeli przebywała w pieczy zastępczej od 2 do 3 lat,
 - **nie mniej niż 1.961zł** - jeżeli przebywała w pieczy zastępczej poniżej 2 lat, nie krócej jednak niż rok.

Może zostać wypłacona, w zależności od ustaleń w IPU - **jednorazowo lub w ratach, po zakończeniu pobierania pomocy na kontynuowanie nauki**, uzasadnionych przypadkach może zostać wypłacona w trakcie wypłacania pomocy na kontynuowanie nauki, nie później jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą **26 roku życia**.

Pomoc na zagospodarowanie - udziela starosta właściwy ze względu na na miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej.

Jest wypłacana **jednorazowo**, nie później niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą **26. roku życia**, w wysokości nie niższej niż **1.782zł**, a w przypadku osoby legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności w wysokości nie niższej niż **3.563zł**.

Pomoc na zagospodarowanie może być przyznana w **formie rzeczowej**.

Pomocy **na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie lub na zagospodarowanie można odmówić**, gdy:

1. istnieje uzasadnione przypuszczenie, że pomoc zostanie wykorzystana niezgodnie z celem, na jaki zostanie przyznana;
2. osoba usamodzielniana przed osiągnięciem pełnoletności opuściła samowolnie pieczę zastępczą;
3. osoba usamodzielniana porzuciła naukę umożliwiającą jej przygotowanie zawodowe i nie podejmuje zatrudnienia;
4. stosunek pracy z osobą usamodzielnianą został rozwiązany bez wypowiedzenia z winy pracownika;

5. osoba usamodzielniana bez uzasadnionej przyczyny uchyla się od podjęcia proponowanego jej zatrudnienia;
6. osoba usamodzielniana została skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.

Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych

Pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych udziela starosta ze względu na miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej.

Pomoc ta polega na ułatwieniu uzyskania mieszkania z zasobów gminy (poparcie wniosku o przydział mieszkania).

Pełnoletni wychowanek po uzyskaniu pełnoletności powinien złożyć wniosek o przydział lokalu socjalnego w Urzędzie Miasta lub Urzędzie Gminy w planowanym miejscu osiedlenia.

Wskazywane są także kwatery prywatne do wynajęcia, udzielana jest pomoc w zamieszkaniu w bursie, a także udzielane są wskazówki przy poszukiwaniu stacji.

Pomoc w uzyskaniu zatrudnienia

Pomocy w uzyskaniu zatrudnienia udziela starosta ze względu na miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej.

Pomoc ta polega na wspieraniu wychowanka w zdobyciu kwalifikacji zawodowych, uzyskaniu odpowiedniego wykształcenia zgodnie z możliwościami i dążeniami. Pomoc w tym zakresie dotyczy także pokierowania do urzędu pracy, celem zarejestrowania się, zachęcania do udziału w szkoleniach aktywizujących.

Pomoc prawna, psychologiczna oraz socjalna

Osoba usamodzielniana ma możliwość skorzystania z bezpłatnej pomocy prawnej, psychologicznej lub pomocy socjalnej w sytuacji przeżywania trudności, potrzeby wsparcia w rozwiązywaniu problemów życiowych, uzyskania informacji o prawach i uprawnieniach osoby usamodzielnianej, uzyskania informacji o instytucjach funkcjonujących na terenie powiatu mogących służyć wsparciu wychowankowi, pomocy w kontakcie z tymi instytucjami.

Pomoc ta jest świadczona bez względu na posiadany dochód.

Możliwość powrotu do dotychczasowej rodziny zastępczej lub placówki opiekuńczo - wychowawczej

Osoba usamodzielniana, która po osiągnięciu pełnoletności opuściła dotychczasową rodzinę zastępczą lub placówkę opiekuńczo – wychowawczą **może jeden raz powrócić**, o ile się uczy lub posiada orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, do dotychczasowej rodziny zastępczej lub placówki opiekuńczo – wychowawczej za zgodą odpowiednio starosty, rodziny zastępczej, dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej. Na czas ponownego pobytu w rodzinie zastępczej lub placówce pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie **zawiesza się**.

Po zakończeniu realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia osoba usamodzielniana wraz z opiekunem usamodzielnienia i kierownikiem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie dokonują oceny końcowej indywidualnego programu usamodzielnienia.